

ABSTRACT&REFERENCES

DOI: 10.15587/2706-5448.2025.325941

MODEL OF FORMING THE READINESS OF FUTURE HEADS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS TO APPLY INNOVATIVE MANAGEMENT TECHNOLOGIES

p. 4–10

Oleksandr Vidyborets, PhD Student, Department of Management and Educational Technologies, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Horoiiv Oborony str., 15, Kyiv, Ukraine, 03041

E-mail: alexander.vydyborets@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-7798-2207>

The article examines the structure and content of a model for developing the readiness of future heads of educational institutions to apply innovative management technologies. The relevance and importance of developing this model stem from the need to address the contradiction between the current demands of Ukrainian society for future educational leaders who are prepared to apply innovative management technologies and their actual level of readiness for such activities. Resolving this contradiction requires the development and theoretical substantiation of an appropriate model based on updated content, technologies, improved forms and methods, and pedagogical conditions that ensure the formation of such readiness.

We consider the model for developing the readiness of future heads of educational institutions to apply innovative management technologies to be a holistic, complex, and multifaceted pedagogical system that cannot be studied directly. Therefore, it must be investigated through the development of an appropriate model. The design and theoretical substantiation of this model will optimize the process of preparing future educational leaders to apply innovative management technologies.

We believe that the readiness of future heads of educational institutions to apply innovative management technologies aligns with the activity-based approach. Firstly, future leaders must have a comprehensive understanding of management activities, including their functions, content, technologies, forms, and methods. The acquisition and application of these technologies in management activities are possible only if they have clarified the essence of innovative management technologies and the specifics of building relationships among participants in the educational process. Secondly, a future educational leader must understand the management object and the characteristics of all participants in the educational process.

We consider it appropriate to develop the readiness of future heads of educational institutions to apply innovative management technologies during professional training, as professional training is a process, while readiness is both its goal and its outcome. Therefore, the formation of this readiness should be carried out based on a well-developed and theoretically grounded model, which ensures the achievement of the intended results

Keywords: model, structure, content, readiness, leader, innovative management technologies, educational institution

References

- Maslov, V. I. (2008). Modeliuvannia u teoretychnii i praktychnii diialnosti v pedahohitsi. Pisladyplomna osvita v Ukraini, 1, 3–9.
- Iarmachenka, M. D. (Ed.) (2001). Pedahohichniy slovnyk. Kyiv: Pedahohichna dumka, 516.
- Lodatko, Ye. O. (2010). Modeliuvannia pedahohichnykh system i protsesiv. Sloviansk: SDPU, 148.
- Lazariev, M. I., Ruban, N. P., Lazarieva, T. A. (2009). Teoretychni ta metodychni zasady kreatyvnoho navchannia studentiv tekhnichnykh dystsyplin. Kharkiv – Horlivka: Vyd-vo «LIKHTAR», 112.
- Meshchaninov, O. P. Suchasni modeli rozvytku universytetskoj osvity v Ukraini: teoriia i metodyka. [Extended abstract of Doctors dissertation; In-t pedahohiky i psyholohii prof. osvity APN Ukrainy].
- Ielnykova, H. V., Zaichenko, O. I., Maslov, V. I. et al.; Yelnykova, H. V. (Ed.) (2010). Teoretychni i metodychni zasady modeliuvannia fakhovoi kompetentnosti kerivnykiv zakladiv osvity. Kyiv-Chernivtsi: Knyhy – XXI, 460.
- Melnyk, S. V. (2006). Modeliuvannia diialnosti innovatsiinoho navchalnoho zakladu – Shkoly spryiannia zdoroviu. Ridna shkola, 4, 25–29.
- Shvardak, M. V., Moryliak, S. (2020). Formuvannia hotovnosti maibutnikh kerivnykiv zakladiv osvity do vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii. Impact of modernity on science and practice, 658–661. Available at: <http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7244/1/Formation%20of%20readiness%20of%20future%20heads%20of%20educational%20institutions%20for%20introduction%20of%20innovative%20technologies.pdf>
- Mykhailyshyn, H., Kondur, O. (2019). Pedahohichne modeliuvannia profesiinoi pidhotovky upravlitsiv z yakosti osvity. Osvitnii prostir Ukrainy, 15, 96–104.
- Voznyuk, A., Kubitskyi, S., Balanovska, T., Chip, L., Dorofyeyev, O. (2022). Synergetic simulation of managing processes in educational sphere in the contest of temporary self-ruled managerial target teams application. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 3 (44), 317–327. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.44.2022.3749>
- Isychko, L., Guryevska, O. (2023). Modeling method as a way of information-analytical competence formation in the study of physics. Academic Notes Series Pedagogical Science, 1 (208), 117–124. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-208-117-124>
- Honcharenko, S. U. (2008). Pedahohichni doslidzhennia: metodolohichni porady molodym naukovtsiam. Kyiv-Vinnytsia: DOV «Vinnytsia», 278.
- Dym, C. (2004). Principles of mathematical modeling. New York: Academic Press, 303. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-226551-8.x5000-5>
- Montévil, M. (2019). Which first principles for mathematical modeling in biology? Rendiconti di Matematica e dellesue Applicazioni, 40 (3-4), 177–189.
- Rees, M. (2018). Principles of Financial Modeling: Model Design and Best Practices Using Excel and VBA (The Wiley Finance Series). Wiley.

16. Honcharenko, S. U. (2012). Pedahohichni zakony, zakonomirnosti, pryntsyipy. Suchasne tлумachennia. Rivne: Volyn. Oberehy, 192.

17. Zavhorodnii, S. P. (2017). The development of secondary schoolle adersin the concept of innovative competence in postgraduate education. [Extended abstract of PhD dissertation; Vinnytsk. derzh. pedahoh. un-t imeni Mykhaila Kotsiubynskoho]. Available at: https://vspu.edu.ua/science/dis/des_17_1.pdf Last accessed: 13.02.2025

18. Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu «Kerivnyk (dyrektor) zakladu zahalnoi serednoi osvity» (2021). Nakaz Minekonomiky No. 568-21. 17.09.2021. Available at: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf> Last accessed: 14.02.2025

19. Onats, O. (2018). Innovative technologies in the managerial activity of the head of the base educational institution in a textbook for managers. Problemi suchasnogo pidruchnika, 20, 287–290.

DOI: 10.15587/2519-4984.2025.325408

THE INFLUENCE OF THE TRANSFORMATIONAL AND TRANSACTIONAL LEADERSHIP STYLE OF THE HEAD OF A GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTION ON THE DEVELOPMENT OF TEACHERS' DIGITAL CULTURE

p. 11–17

Halyna Hermanson, PhD Student, Department of Pedagogy, Administration, and Special Education, Educational and Scientific Institute of Management and Psychology, State Higher Educational Institution “University of Educational Management” of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Cichovykh striltsiv str., 52-A, Kyiv, Ukraine, 04053
E-mail: galynagermanson@uem.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0231-1569>

This article examines the leadership styles of the head of a general secondary education institution in the field of digital transformation of education to determine their impact on the development of the digital culture of teachers. It is noted that in the modern educational environment, which is rapidly digitizing, the leadership style of the head of a general secondary education institution acquires new significance, because the head is a key figure in the process of forming and developing the digital culture of teachers. The qualities and competencies depending on the leadership style that a modern head of an educational institution must have to effectively manage the process of digital transformation are analyzed. According to observations and a questionnaire, it is described that it is the “digital” head who encourages teachers to experiment with new technologies, creates an atmosphere of trust and mutual support, where mistakes are viewed as an opportunity for learning. It is determined which strategies and approaches to the development of the digital culture of teachers are the most effective and how leaders with different leadership styles can support and stimulate teachers to constantly improve their skills in the field of digital technologies.

It has been verified that regardless of the leadership style of the head of a secondary education institution, the support of teachers' professional growth occurs in the following ways: organizing courses, trainings and internships for teachers to improve their digital competence; encouraging teachers to actively use digital technologies in the educational process, identifying and encouraging their achievements; promoting the development of a mentoring system, where experienced teachers help their colleagues master new technologies and tools.

The conclusion is formulated that the head of a general secondary education institution with a transformational leadership style contributes to a higher level of development of teachers' digital culture, compared to leaders with a transactional style

Keywords: leadership style, digital culture of the teacher, digitalization of education, digital transformation of an educational institution, transformational leadership, transactional leadership

References

- Chychkan, I. V., Spasiteleva, S. O., Zhdanova Y. D. (2021). The educational environment for forming secure base behavior in cyberspace of future professionals in economics and management. Information technologies and learning tools, 84 (4), 354–375. <https://doi.org/10.33407/itlt.v84i4.3646>
- Kohut, U. P., Sikora, O. V., Vdovychyn, T. Y. (2022). Formation of the teacher's individual educational trajectory for the development of digital competence. Information technologies and learning tools, 91 (5), 186–204. <https://doi.org/10.33407/itlt.v91i5.5006>
- Sydorenko, V., Yermolenko, A., Horoshkova, L. (2021). Shkola lideriv profesiinoini osvity yak innovatsiina model pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohiv v umovakh staloho rozvytku: tsyfrovyyi prohramno-metodychnyi kompleks. Bila Tserkva: BINPO, 114.
- Miliaieva, V. (2021). Osvitnie liderstvo: vid teorii do praktyky. Kyiv; Kryvyi Rih: Vyd. R. A. Kozlov, 296.
- Palamarchuk, O. (2016). Vyklyadannia v universyteti na zasadakh liderstva. Kyiv: DP «NVTs «Priorityety», 40.
- Buinytska, O., Varchenko-Trotsenko, L., Hrytse-liak, B. (2020). Tsyfrovizatsiia zakladu vyshchoi osvity. Osvitlohichnyi dyskurs, 1, 64–79.
- Solodovnikov, S., Bondarenko, A., Zhytar, M. (2024). Image of Higher Education Institutions: Main Components and Determinants. Marketing and Management of Innovations, 15 (2), 162–176. <https://doi.org/10.21272/mmi.2024.2-12>
- O Skaar, Ø. O. (2024). A Call for Bildung. Addressing the Challenges of a Digitalized Education. Nordic Journal of Digital Literacy, 19 (2), 101–111. <https://doi.org/10.18261/njdl.19.2.4>
- Abbas, Z., Song Jiang, W., Fakhar Zaman, H. M., Azam, T. (2024). The Mediating Path of Transformational Leadership: A Cross-Sectional Study in Chinese Context. Marketing and Management of Innovations, 15 (2), 140–161. <https://doi.org/10.21272/mmi.2024.2-11>
- Shorobura, I. (2022). Management styles in educational institutions. Pedagogy of the Formation of a Creative Person in Higher and Secondary Schools, 83, 226–230. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.83.40>

11. Drach, I. I. (2015). Leadership and teamwork in the management of educational institution. *ScienceRise*, 2 (1 (7)), 63–67. <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2015.37059>

12. Hilliard, A. T. (2010). Student Leadership At The University. *Journal of College Teaching & Learning (TLC)*, 7 (2). <https://doi.org/10.19030/tlc.v7i2.93>

13. Bondarchuk, O., Nezhyńska, O. (2017). Liderstvo u diialnosti kerivnyka osvითnoi orhanizatsii. Kyiv, 36.

14. Ashykhmina, N. V. (2021). Use of ict tools for forming the professional competence of prospective musical art teachers. *Information Technologies and Learning Tools*, 82 (2), 63–76. <https://doi.org/10.33407/itlt.v82i2.3313>

15. Bondarchuk, O., Fil, O., Kovalchuk, V., Zhabenko, L. (2015). Upravlinnia komandoiu: 5 zavdan i instrumentiv lidera. Kyiv, 116.

16. Nestulia, S. (2019). Dydaktychni zasady formuvannia liderskoi kompetentnosti maibutnikh bakalavriv z menedzhmentu v osvითnomu seredovyshchi universytetu. [Dys. d-ra ped. nauk].

17. Houlman, D., Boiatsis, R., Makki, E. (2019). Emotsiyni intelekt lidera. Kharkiv: Nash format, 288.

18. Khyzhniak, I. A., Vlasenko, K. V., Viktorenko, I. L., Velychko, V. Y. (2021). Readiness of future primary education specialists to use digital learning tools in professional activity. *Information Technologies and Learning Tools*, 86 (6), 106–122. <https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.3666>

19. Attipoe, S. G. (2024). Project management pedagogy: cultivating critical thinking skills in higher education. *Advanced Education*, 12 (24), 151–172. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.296878>

20. Mytrofanova, H., Yevtushenko, O., Hlukhyy, A., Lugovyy, M. (2024). Methodological principles of implementing artificial intelligence into organizational management system. *Academic Review*, 2 (61), 173–189. <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2024-2-61-12>

DOI: 10.15587/2706-5448.2025.325715

MULTICULTURAL EDUCATION AS AN INTEGRAL COMPONENT OF HIGHER EDUCATION IN GERMANY

p. 18–21

Maryna Kryvko, Postgraduate Student, Department of Educational Sciences, Digital Learning and Academic Entrepreneurship, International Education Institute for Study and Research, V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq., 4, Kharkiv, Ukraine, 61022

E-mail: univ@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5051-5059>

In connection with globalization processes, understanding multiculturalism is becoming increasingly relevant, as there are many opportunities for academic mobility for both students and teachers. In order to develop multicultural education in Ukraine, we should study the experience of developed countries of the world. One of such countries is Germany, which is among the five countries with the largest number of foreign students. The author analyzed the websites of higher education institutions in Germany and found that many

higher educational establishments offer educational programs, aimed at training specialists in multicultural education (Intercultural Communication and Education (University of Cologne), Multilingualism and Education (University of Hamburg), etc.). The features of the educational program of the University of Cologne are highlighted, the graduates of which can work with problems of social transformation. It is established that the educational program contains basic, thematic, and additional modules. The basic courses include “Language and Ethnology”, “Migration and Diversity”, “Language and Communication”, “Multicultural Education”, and “Social Psychology”; the module of focus disciplines is selective and is designed to ensure the individual educational trajectory of students. Students must choose four courses out of twelve (“Construction of Cultural Identity”, “Anthropology of Globalization”, “Mobility and Citizenship”, “Media and Intercultural Communication”, “Multilingualism in Modern Society”, “Second Language”, “Diagnostics in Conditions of Multilingualism”, etc.). Additional modules are aimed either at deepening the basic modules, or involve internships, language courses or passing colloquiums. The main content of each academic discipline is revealed. Ways of creative use of Germany’s experience in the educational space of Ukraine are suggested (creation of relevant educational programs or implementation of selective courses)

Keywords: multicultural education, Germany, students, higher education institutions, educational program, basic module, additional module, focus module

References

1. Kruhlenko, L. V. (2021). Polycultural education: world concepts of the second half of the XX century. *Innovate Pedagogy*, 36, 21–26. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/36.3>

2. Bezukh, Yu. S. (2016). The evolution of multicultural education in Ukraine. *Young Scientist*, 4.1 (31.1), 24–27.

3. Halitsan, O. A., Koicheva, T. I., Osypova, T. Yu. (2022). Multicultural education in the professional training of future teachers. *Innovate Pedagogy*, 1(43), 87–91. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/43/1.17>

4. Lesnianska-Doshchak, A. (2017). The development of multicultural education in France (at the end of the XX – the beginning of the XXI century). *Molod i rynek*, 9, 179–184. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2017_9_34

5. Bildung, Kultur und Anthropologie. Friedrich-Schiller-Universität Jena. Available at: <https://www.studis-online.de/studium/bildung-kultur-und-anthropologie/uni-jena-9950/>

6. Basismodul zum Anwendungsfach III- Organisations- und Angewandte Sozialpsychologie. Universität Bielefeld. Available at: <https://ekvv.uni-bielefeld.de/sinfo/publ/modul/26800925>

7. Interkulturelle Kommunikation und Bildung, Master of Arts (M.A.). Fakultät der Universität zu Köln. Available at: https://studienorientierung.uni-koeln.de/studienangebot/index_get.html?app=true&id=223

8. Modulhandbuch interkulturelle kommunikation und building (2022). Master of Art. Fakultät der Universität zu Köln. Available at: https://hf-studium.uni-koeln.de/sites/hf-studium/user_upload/Modulhandbuecher_MHB/MHB_Fstg_M.A_M.Sc/M.A._Interkulturelle_Kommunikation_Bildung_1-Fach/UzK_HF_MA_IKB_1_Fach_MHB_20220711.pdf

9. Lehrplanstudie Migration und Integration. Fakultät der Universität zu Köln. Available at: <https://www.integrationsbeauftragte.de/resource/blob/1872554/1880068/ac5c24feeb-05c909033fb65c6de1919e/lehrplanstudie-data.pdf>

10. Haider, H. (2014). Modulhandbuch. Interkulturelle Kommunikation und Bildung. Universität zu Köln, 47. Available at: https://www.hf.uni-koeln.de/data/hflehrestudium/File/Modellakkreditierung/Cluster_16/MHB/MHB_MA_IKB.pdf

11. Interkulturelle Bildung, Migration und Mehrsprachigkeit. Pädagogische Hochschule Karlsruhe. Available at: <https://www.studis-online.de/studium/interkulturelle-bildung/ph-karlsruhe-9547/>

12. Interkulturelle Kommunikation Studium. Fakultät der Universität zu Köln. Available at: <https://www.studycheck.de/studium/interkulturelle-kommunikation>

DOI: 10.15587/2519-4984.2025.326124

INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS AS A WAY TO OVERCOME EDUCATIONAL LOSSES IN THE NATURAL SCIENCE EDUCATIONAL FIELD

p. 22–25

Maria Nekrasova, Department of Mathematical, Natural and Technological Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council», Volodymyra Antonovycha str., 70, Dnipro, Ukraine, 49006

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7209-0471>

Hanna Chaus, PhD, Associate Professor, Department of Mathematical, Natural and Technological Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council», Volodymyra Antonovycha str., 70, Dnipro, Ukraine, 49006

E-mail: annchaus@dano.dp.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6581-6359>

Volodymyr Prokuda, PhD, Department of Mathematical, Natural and Technological Education, Communal Institution of Higher Education «Dnipro Academy of Continuing Education» of the Dnipropetrovsk Regional Council», Volodymyra Antonovycha str., 70, Dnipro, Ukraine, 49006

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6581-9461>

The article explores the role of interdisciplinary connections as an effective means of overcoming educational losses in the natural science educational field. The relevance of the study is determined by significant changes in the educational environment, caused by the COVID-19 pandemic and martial law in Ukraine, which have led to a decline in education quality and increased learning gaps. The purpose of the work is to substantiate the effectiveness of interdisciplinary connections for enhancing students' cognitive activity, forming a scientific worldview, and addressing educational losses. The article examines the theoretical foundations of interdisciplinary connections and their impact on the educational process. A model for integrating interdisciplinary connections is pro-

posed, which includes conducting integrated lessons, using project methods, and implementing interactive technologies. Examples of knowledge integration from biology, chemistry, and physics are provided, demonstrating the effectiveness of this approach in increasing students' motivation and improving their academic performance. Interdisciplinary connections contribute to the activation of cognitive activity, the development of critical thinking, and the formation of a holistic natural science worldview. The article includes practical recommendations for teachers on implementing interdisciplinary connections in the educational process, which is especially important in current conditions. Future research plans to scientifically evaluate the effectiveness of the proposed model of integrating interdisciplinary connections in the educational process to address educational losses

Keywords: *interdisciplinary connections, educational losses, natural science educational field, integrated lessons, knowledge integration, scientific worldview, natural sciences*

References

- Sipii, V. V. (2023). Osvitni vtraty zdozvuchiv zahalnoi serednoi osvity u formuvanni eksperymentalnykh vmin y shliakhy yikh kompensatsii. Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Problemy realizatsii dydaktychnykh funktsii navchalnoho fizychnoho eksperymentu v umovakh intehratsii shkilnoi pryrodnychoi osvity. Uman, 78–81.
- Pro zatverdzhennia Rekomendatsii slukhan u Komite-ti na temu «Osvitni vtraty y osvritni rozryvy na rivni zahalnoi serednoi osvity: vymiriuvannia ta mekhanizmy podolannia» (2023). Rishennia Komitetu Verkhovnoi Rady z pytan osvity, nauky ta innovatsii. Available at: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/38605.pdf>
- Bereiter, C. (2013). Principled Practical Knowledge: Not a Bridge but a Ladder. *Journal of the Learning Sciences*, 23 (1), 4–17. <https://doi.org/10.1080/10508406.2013.812533>
- Maglaughlin, K. L., Sonnenwald, D. H. (2005). Factors that Impact Interdisciplinary Natural Science Research Collaboration in Academia. *The 10th International Conference of the International Society for Scientometrics and Informetrics*. Stockholm, 499–508.
- Beaver, D. (2001). Reflections on scientific collaboration and its study. *Scientometrics*, 52, 365–377. <https://doi.org/10.1023/a:1014254214337>
- Klein, J. T. (1994). Finding interdisciplinary knowledge and information. *New Directions for Teaching and Learning*, 58, 7–33. <https://doi.org/10.1002/tl.37219945803>
- Salter, L., Hearn, A. (1997). *Outside the lines*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 216. <https://doi.org/10.1515/9780773566217>
- Dyachenko, A., Mukanova, R., Erkibayeva, M. (2024). Integration of interdisciplinary connections between chemistry, physics, and biology in the education of secondary school students. *International Journal of Educational Reform*. <https://doi.org/10.1177/10567879241290180>
- Vaskivska, H. (2015). Mizhpredmetnist yak neobkhidna umova modernizatsii zmistu osvity. Suchasni tendentsii rozvytku osvity i nauky v interdystsyplinarnomu konteksti. *Uzhhorod – Drohobych: Posvit*, 91–92.
- Chaus, H., Kocherha, Y., Romanets, O. (2022). The improvement of teachers' information-digital competence in the

field of natural sciences education as the basis of quality distance learning. Scientific Journal of Khortytsia National Academy, 7, 35–43. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-7-4>

DOI: 10.15587/2519-4984.2025.326517

INTERCULTURAL COMMUNICATION AND CULTURAL STRESS OF FOREIGN STUDENTS

p. 26–31

Tetiana Voiitik, Senior Lecturer, Department of Mathematics, Physics and Astronomy, Odesa National Maritime University, Mechnykova str., 34, Odesa, Ukraine, 65029

E-mail: dreem55@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2294-8420>

Tetiana Kopeykina, Lecturer, Department of Fundamental Sciences, Odesa Military Academy, Fontanska doroha str., 10, Odesa, Ukraine, 65009

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5721-7450>

This work analyzes the concepts of intercultural communication, communication, cultural stress, speech etiquette.

The problem of how to form personality skills, through which intercultural communication develops, is considered, which is a means of understanding the characteristics of different cultures, which are a condition for effective dialogue between people in the modern world. The great role of speech etiquette in the process of intercultural communication is proved. The characteristics of intercultural misunderstandings in the process of communication are considered.

Successful acculturation is considered an important task of teaching higher mathematics and physics. So, on the one hand, the model of cultural stress feels the processes and intercultural encounters well. On the other hand, this view contains a hidden temptation to unfairly bifurcate cultural differences that relate to the mixture of a multilingual society and its transculturality. Different cultures have their own traditions and norms of communication. Ignorance of this issue causes many misunderstandings, which can lead to a mismatch of cultures, the emergence and development of a condition, considered cultural stress. Therefore, it is very important to know the norms and traditions of communication of representatives of the people who are participants in a language dialogue, belonging to different national cultures. It is necessary to perceive each other calmly, politely, with respect and understanding, that is, to positively contribute to the development of dialogue and intercultural communication. Which, in turn, contributes to the formation of intercultural communicative behavior. Education today has undergone significant changes from its purpose to the method of teaching. All this has greatly improved the educational process. This is important, because modern education belongs to the highest values of people and the development of society, and the deeper and higher the educational level of a person, the greater and wider his/her opportunities for creating a better and more interesting life. Intercultural communication is one of the forms of contact, conversation and communication. In intercultural

communication, it is important to be ready to conduct dialogue and conversation with representatives of other countries. Have the desire and adapt to new conditions and the emergence of various unexpected situations

Keywords: *speech etiquette, tolerance, professional activity, cultural stress, communication, intercultural communication*

References

1. William, B. (2003). Cross-Cultural and Intercultural Communication. Gudykunst Publisher: SAGE Publications, Inc., 312. Available at: https://books.google.com.ua/books?id=-5sjpr1ypmcC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
2. Manakin, V. M. (2012). *Mova i mizhkulturna komunikatsiia*. Kyiv: TsUL, 288.
3. Voiitik, T. H., Kopieikina, T. H. (2024). Osoblyvosti roboty z hrupamy studentiv-inozemtsiv. *Mizhkulturna komunikatsiia v konteksti hlobalizatsiinoho dialohu: stratehii rozvytku*. Odesa, 171–174. Available at: https://onmu.org.ua/images/university/news/III_Conf_Inter_Cult_2024_art.pdf
4. Maltseva, K. S. (2002). *Mizhkulturni neporozuminnia i problema mizhkulturnoho perekladu*. [Extended abstract of PhD thesis; In-t filos. im. H. S. Skovorody NAN Ukrainy].
5. Halytska, M. M. (2014). Intercultural communication and its significance for professional activities of future specialists. *Osvitohichnyi diskurs*, 2 (6), 23–30. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/33686839.pdf>
6. Piller, I. (2010). *Intercultural communication: A Critical Introduction*. Edinburgh University Press, 178.
7. Tolok, D., Deinichenko, T. (2022). Innovatsiini formy i metody v navchanni matematyky. *Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody*. Kharkiv, 219–221. Available at: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/9126>
8. Voiitik, T. H., Puchkov, B. V., Kopieikina, T. H. (2022). Rozvytok mizhkulturnoi komunikatsii studentiv-inozemtsiv na laboratornykh ta praktychnykh zaniattiakh z fizyky ta matematyky. *Mizhkulturna komunikatsiia v konteksti hlobalizatsiinoho dialohu: stratehii rozvytku*. Chastyna II. Odesa, 212–216. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-280-0-64>
9. Chumanska, S. (2015) Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii na urokakh matematyky yak umova sotsializatsii uchniv. *Tavriiskiy visnyk osvity*, 1 (149), 178–183. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_1_31
10. Tkach, K., Homeniuk, H. (2022) Interaktyvni metody navchannia na urokakh matematyky z vykorystanniam IKT. *Suchasni tsyfovi tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia: dosvid, tendentsii, perspektyvy*, 9, 184–187. Available at: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27599/3/Tkach_Gomenuk.pdf
11. Zelikovska, O. O., Cherednichenko, H. A. (2012). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentsii studentiv ekonomichnykh spetsialnostei u protsesi fakhovoi pidhotovky. Kyiv: Kondor-Vydavnytstvo, 321. Available at: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/8788>
12. Mustafa, Y. (2021). A Review of Culture Shock: Attitudes, Effects and the Experience of International Students. *Journal of Intercultural Communication*, 21 (3), 4–25. <https://doi.org/10.36923/jicc.v21i3.18>

DOI: 10.15587/2519-4984.2025.327114

FORMATION OF DEONTOLOGICAL CULTURE IN FUTURE EDUCATIONAL WORKERS IN WAR CONDITIONS

p. 32–35

Alla Kochubei, PhD, Associate Professor, Department of Social Sciences, National University of Water and Environmental Engineering, Soborna str., 11, Rivne, Ukraine, 33028
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6425-5411>

Valentina Sokal, PhD, Associate Professor, Head of Department, Department of Social Sciences, National University of Water and Environmental Engineering, Soborna str., 11, Rivne, Ukraine, 33028
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0243-4542>

Svitlana Yakubovska, PhD, Associate Professor, Department of Social Sciences, National University of Water and Environmental Engineering, Soborna str., 11, Rivne, Ukraine, 33028
E-mail: s.s.yakubovska@nuwm.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7634-8164>

The article considers the problem of professional responsibility and behavior of a teacher in wartime, the development of deontological culture of higher education students, which is due to the growing requirements for the level of general cultural and special training of graduates of higher education institutions of Ukraine with well-formed universal human and professional ethical values in the difficult socio-political conditions that have developed in Ukraine.

The use of the deontological aspect in the process of professional training of a future teacher is justified, due to the high role of his/her pedagogical work, the need for constant interaction between participants in the pedagogical process. The importance of understanding the duty of a teacher is revealed, which becomes especially significant in wartime, since the future of students depends on it.

The correlation of the substantive component of the value content of deontological culture with the personal orientation of a person in the manifestation of universal human culture, culture of speech, communication, emotional and sensory perception of reality is clarified.

The importance of the teacher's deontological readiness as a state of consciousness of the teacher, the presence of certain competencies that meet the requirements of pedagogical deontology, the integration characteristics of the teacher's personality with the appropriate scientific-theoretical, methodological and psychological-pedagogical training, professional skills and professionally significant personal qualities is emphasized.

The features of the formation of the deontological culture of future pedagogical workers in war conditions are determined

in accordance with the principle of integration of deontological and psychological competencies.

The ways of forming and developing the deontological culture of future pedagogical workers in difficult socio-political conditions are outlined

Keywords: deontological culture, deontological competence, psychological competence, deontological readiness

References

1. Vasylieva, M. P. (2011). Deontologichniy komponent pidhotovky suchasnoho pedahoha v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu. *Visnyk dniproetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriya «pedahohika i psykhologhiia»*, 2 (2), 14–20. Available at: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2011/2/4.pdf>
2. Voloshyna, O. V., Andrieieva, V. I. (2022). Deontological culture as a professional readiness of a teacher. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 52, 11–15. Available at: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5251>
3. Shklyaiieva, H. (2022). The deontological component of the training of the modern teacher. *Collection of Scientific Papers of Uman State Pedagogical University*, 3, 134–140. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.3.2022.266746>
4. Kostyria, I. V., Koss, A. M. (2022). Organizational and pedagogical aspects of formation of professional and general ethics. *Theory and practice of social systems management*, 1, 84–99. <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2022.1.07>
5. Kalenskyi, A. A. (2016). Rozvytok profesiino-pedahohichnoi etyky u maibutnikh vykladachiv spetsialnykh dystsyplin. *Kyiv: TsP “Komprynt”*, 424. Available at: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721219/>
6. Savinova, N. V., Kuterzhynska, K. M. (2023). Analytical content of formative narrative of moral-ethical components of deontological-professional culture of future speech therapists. *Scientific journal of Khortytsia National Academy*, 1 (8). Available at: <https://journal.khmnra.edu.ua/index.php/files/article/view/10>
7. Hlyestova, S. (2011). Formation of students' deontological culture in the social and educational work of higher education establishment. [PhD Thesis]. Available at: <https://uacademic.info/ua/document/0411U001782>
8. Kasian, M. V. (2024). Rol pedahohichnoi deontologii u profesiinii diialnosti vykladacha vyshchoho viiskovoho navchalnoho zakladu *Materialy konferentsii MTsND*, 189–191. Available at: <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conferenceproceeding/article/view/619/621>
9. Mykhailenko, O. (2024). Deontologichna kompetentnist maibutnoho sotsialnoho pedahoha: mizhdystsyplinarnyi pidkhid. *Sotsialna robota: vyklyky sohoddennia. Ternopil: TNPU im. V. Hnatiuka*, 55–61.
10. Nataliia, Zh., Tetiana, Sh. (2022). Formation of psychological resistance of students during the war. *Visnyk of the Lviv University. Series Psychological sciences*, 14, 3–14. <https://doi.org/10.30970/PS.2022.14.1>

АНОТАЦІЇ

DOI: 10.15587/2706-5448.2025.325941

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ (с. 4–10)**О. О. Видиборець**

У статті розглянуті структура і зміст моделі формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій. Актуальність і важливість розроблення моделі обумовлена потребою у вирішенні протиріччя між сучасними вимогами українського суспільства до готовності майбутніх керівників закладів освіти застосовувати інноваційні управлінські технології і реальним станом їх готовності до здійснення такої діяльності. Вирішення цього протиріччя потребує розроблення та теоретичного обґрунтування відповідної моделі на основі оновленого змісту, технологій, удосконалених форм і методів та педагогічних умов, що забезпечать формування такої готовності. Модель формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій ми розглядаємо як цілісну, складну, багатоаспектну педагогічну систему, яку не можна дослідити безпосередньо, тому виникла потреба її дослідження шляхом розроблення відповідної моделі. Розроблення та теоретичне обґрунтування моделі дасть змогу оптимізувати процес формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій. Вважаємо, що готовність майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій відповідає діяльнісному підходу, оскільки, по-перше, майбутні керівники повинні мати цілісне уявлення про управлінську діяльність, її функції, зміст, технології, форми і методи. А опанувати такі технології і застосовувати їх в управлінській діяльності майбутні керівники має змогу, по-перше, тільки за умови, що вони з'ясували для себе сенс інноваційних управлінських технологій і специфіку побудови відносин між суб'єктами освітнього процесу. По-друге, майбутній керівник має знати об'єкт управління та особливості всіх учасників освітнього процесу. Вважаємо, що формувати готовність майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій доцільно в процесі професійної підготовки, оскільки професійна підготовка являє собою процес, а готовність, з одного боку, – мета, а з іншого – результат цього процесу. Тому формування готовності майбутніх керівників закладів освіти до застосування інноваційних управлінських технологій доцільно здійснювати на основі розробленої і теоретично обґрунтованої моделі, що гарантує отримання запланованого результату

Ключові слова: модель, структура, зміст, готовність, керівник, інноваційні управлінські технології, заклад освіти

DOI: 10.15587/2519-4984.2025.325408

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ТА ТРАНЗАКЦІЙНОГО СТИЛЮ ЛІДЕРСТВА КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ (с. 11–17)**Г. О. Германсон**

У даній статті досліджено лідерські стилі керівника закладу загальної середньої освіти у сфері цифрової трансформації освіти з метою визначення їх впливу на розвиток цифрової культури педагогів. Відзначено, що у сучасному освітньому середовищі, що стрімко цифровізується, лідерський стиль керівника ЗЗСО набуває нового значення, адже керівник є ключовою фігурою у процесі формування та розвитку цифрової культури педагогів. Проаналізовано якості та компетентності залежно від стилю лідерства, які повинен мати сучасний керівник закладу освіти, щоб ефективно керувати процесом цифрової трансформації.

Згідно спостережень та проведеного анкетування, описано, що саме «цифровий» керівник заохочує педагогів до експериментування з новими технологіями, створює атмосферу довіри та взаємодопоміжки, де помилки розглядаються як можливість для навчання.

Визначено, які стратегії та підходи до розвитку цифрової культури педагогів є найбільш ефективними та як керівники з різними лідерськими стилями можуть підтримувати та стимулювати педагогів до постійного підвищення кваліфікації у сфері цифрових технологій.

Перевірено, що незалежно від стилю лідерства керівника ЗЗСО підтримка професійного зростання педагогів відбувається наступними шляхами: організація курсів, тренінгів та стажування для педагогів з метою підвищення їхньої цифрової компетентності; стимулювання педагогів до активного використання цифрових технологій у навчальному процесі, визначення та заохочення їхніх досягнень; сприяння розвитку системи менторства, де досвідчені педагоги допомагають своїм колегам освоювати нові технології та інструменти.

Сформульовано висновок про те, що керівник закладу загальної середньої освіти з трансформаційним стилем лідерства сприяють більш високому рівню розвитку цифрової культури педагогів, порівняно з керівниками з транзакційним стилем

Ключові слова: лідерський стиль, цифрова культура педагога, цифровізація освіти, цифрова трансформація закладу освіти, трансформаційне лідерство, транзакційне лідерство

DOI: 10.15587/2706-5448.2025.325715

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ВИЩОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ (с. 18–21)**М. Ю. Кривко**

У зв'язку із глобалізаційними процесами розуміння полікультурності набуває все більшої актуальності, адже існує багато можливостей для академічної мобільності як здобувачів освіти, так і викладачів. З метою розвитку полікультурної освіти в Україні доцільно вивчати досвід розвинених країн світу. Однією із таких країн є Німеччина, яка входить в п'ятірку країн із найбільшою кількістю іноземних студентів. Автором було проаналізовано сайти закладів вищої освіти в Німеччині і встановлено, що багато ЗВО пропонують освітні програми, спрямовані на формування фахівців з полікультурної освіти (Міжкультурна комунікація і освіта» (університет м. Кельн), «Багатомовність і освіта» (університет м. Гамбург) тощо). Висвітлено особливості освітньої програми Кельнського університету, випускники якої можуть працювати з проблемами соціальної трансформації. Встановлено, що освітня програма складається зі 120 кредитів та містить базові, тематичні та додаткові модулі. До базових курсів належать такі курси як «Мова та етнологія», «Міграція та різноманіття», «Мова та спілкування», «Полікультурна освіта», «Соціальна психологія»; блок фокусних дисциплін є вибіркоким і розраховано на забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії студентів. Студенти мають обрати чотири курси із дванадцяти («Конструювання культурної ідентичності», «Антропологія глобалізації», «Мобільність і громадянство», «Медіа та міжкультурна комунікація», «Багатомовність сучасного суспільства», «Друга мова», «Діагностика в умовах багатомовності» тощо). Додаткові модулі спрямовані або на поглиблення базових модулів, або передбачають стажування, проходження мовних курсів чи здачі колоквиумів. Розкрито основний зміст кожної навчальної дисципліни. Запропоновано шляхи творчого використання досвіду Німеччини на освітньому просторі України (створення відповідних освітніх програм або впровадження вибіркоких курсів)

Ключові слова: полікультурна освіта, Німеччина, студенти, заклади вищої освіти, освітня програма, базовий модуль, додатковий модуль, фокусний модуль

DOI: 10.15587/2519-4984.2025.326124

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ШЛЯХ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ У ПРИРОДНИЧІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ (с. 22–25)**М. М. Некрасова, Г. Г. Чаус, В. М. Прокуда**

У статті досліджується роль міжпредметних зв'язків як ефективного засобу подолання освітніх втрат у природничій освітній галузі. Актуальність дослідження обумовлена значними змінами в освітньому середовищі, спричиненими пандемією COVID-19 та воєнним станом в Україні, що призвели до зниження якості освіти та зростання освітніх розривів. Метою роботи є обґрунтування ефективності міжпредметних зв'язків для підвищення пізнавальної активності учнів, формування наукової картини світу та подолання освітніх втрат. У статті розглянуто теоретичні основи міжпредметних зв'язків та їх вплив на освітній процес. Запропоновано модель інтеграції міжпредметних зв'язків, яка включає проведення інтегрованих уроків, використання проєктних методів та інтерактивних технологій. Наведено приклади інтеграції знань з біології, хімії, фізики, що демонструють ефективність такого підходу для підвищення мотивації учнів та покращення їхніх навчальних результатів. Міжпредметні зв'язки сприяють активізації пізнавальної діяльності, розвитку критичного мислення та формуванню цілісного природничого світогляду. Стаття містить практичні рекомендації для вчителів щодо впровадження міжпредметних зв'язків в освітній процес, що є особливо важливим у сучасних умовах. У подальших дослідженнях планується провести науковий пошук шляхом оцінки ефективності запропонованої моделі інтеграції міжпредметних зв'язків у освітній процес для подолання освітніх втрат

Ключові слова: міжпредметні зв'язки, освітні втрати, природнича освітня галузь, інтегровані уроки, інтеграція знань, наукова картина світу, природничі науки

DOI: 10.15587/2519-4984.2025.326517

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ТА КУЛЬТУРНИЙ СТРЕС СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ (с. 26–31)**Т. Г. Войтік, Т. Г. Копейкіна**

В даній роботі проводиться аналіз поняття міжкультурна комунікація, комунікація, культурний стрес, мовленнєвий етикет.

Розглянуто проблему як сформувати навички особистості за допомогою яких проходить розвиток міжкультурної комунікації, яка є засобом розуміння особливостей різних культур, котрі є умовою здійснення ефективного діалогу людей у сучасному світі. Доводиться велика роль мовленнєвого етикету у процесі міжкультурного спілкування. Розглядається характеристика міжкультурних непорозумінь у процесі комунікації.

Успішна акультурація вважається важливим завданням викладання вищої математики та фізики. Отже, з однієї сторони, модель культурного стресу добре відчуває процеси та міжкультурні зустрічі. З іншої сторони, в цьому погляді криється схована спокуса провадити несправедливим шляхом роздвоєні культурні відмінності, які стосуються змішаності багатомовного суспільства та його транскультурності. Різні культури мають свої традиції та норми спілкування. Незнання цього питання викликає багато непорозуміння, у зв'язку з чим може бути незбігання культур, виникнути та розвинутися стан, який вважається культурним стресом. Тому, дуже важливо знати норми і традиції спілкування представників народу, які є учасниками мовного діалогу, що належать до різних національних культур. Потрібно спокійно, ввічливо, з повагою та розумінням сприймати один одного, тобто позитивно сприяти розвитку діалогу та міжкультурній комунікації. Що, в свою чергу, сприяє формуванню міжкультурної комунікативної поведінки. Освіта сьогодні набула істотних змін від її призначення до способу викладання. Все це дуже покращило навчальний процес. Це є важливим, адже сучасна освіта належить до вищих цінностей людей та розвитку суспільства, а чим глибший та вищий освітній рівень людини, тим більші та ширші її можливості для створення кращого та цікавого життя. Міжкультурна комунікація – є однією з форм контакту спілкування та комунікації. У міжкультурній комунікації важливо бути готовим до ведення діалогу та спілкування з представниками інших країн. Мати бажання та пристосовуватися до нових умов і виникнення різних несподіваних ситуацій

Ключові слова: мовленнєвий етикет, толерантність, професійна діяльність, культурний стрес, комунікація, міжкультурна комунікація

DOI: 10.15587/2519-4984.2025.327114

ФОРМУВАННЯ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ (с. 32–35)

А. В. Кочубей, В. А. Сокаль, С. С. Якубовська

В статті розглянуто проблему професійної відповідальності та поведінки педагога в умовах війни, розвитку деонтологічної культури здобувачів вищої освіти, що обумовлено зростаючими вимогами до рівня загальнокультурної та спеціальної підготовки випускників ЗВО України з міцно сформованими загальнолюдськими та професійними етичними цінностями у важких суспільно-політичних умовах, що склалися в Україні.

Обґрунтовано використання деонтологічного аспекту в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя, зумовленого високою роллю його педагогічної праці, необхідністю постійної взаємодії між учасниками педагогічного процесу. Розкрито важливість розуміння обов'язку педагогом, що стає особливо значущим в умовах війни, оскільки від цього залежить майбутнє вихованців. З'ясовано співвідношення змістовної складової ціннісного контенту деонтологічної культури з особистісною спрямованістю людини у прояві загальнолюдської культури, культури мовлення, спілкування, емоційного та чуттєвого сприйняття дійсності.

Наголошено на важливості деонтологічної готовності педагога як стану свідомості вчителя, наявності певних компетенцій, які відповідають вимогам педагогічної деонтології, інтеграційній характеристиці особистості педагога з відповідною науково-теоретичною, методичною та психолого-педагогічною підготовкою, професійними вміннями та професійно значущими якостями особистості.

Визначено особливості формування деонтологічної культури майбутніх педагогічних працівників в умовах війни відповідно до принципу інтеграції деонтологічної і психологічної компетентностей.

Окреслено шляхи формування і розвитку деонтологічної культури майбутніх педагогічних працівників в складних суспільно-політичних умовах

Ключові слова: деонтологічна культура, деонтологічна компетенція, психологічна компетенція, деонтологічна готовність